

'KULTUR' OG 'MØDE'

Gensyn med amerikanske akkulturationsstudier 1936-1963

HANNE VEBER

'Kultur møde' bruges i flæng om alt fra den spanske erobring af Den Ny Verden til aktuelle fusioner mellem store virksomhedskoncerner og frustrationer omkring indvandreres finden sig til rette i modtagerlandet. Når vi forestiller os sådanne trivielle situationer, synes 'kultur møde' at udgøre en indlysende og konkret empirisk kendsgerning. Men i fald man vil studere fænomenet videnskabeligt, må begrebet om det defineres og afgrænses nogenlunde præcist. Vi må vide, hvad vi taler om, og på hvilke præmisser.

Al den stund 'kultur møder' ikke er noget nyt under solen, kunne man forvente, at der var en stor og omfattende litteratur om emnet, hvor man kunne finde definitioner og anvisninger på fænomenets udforskning. Men sådan er det ikke. Indtil for ganske nylig fandtes ingen lærebøger i analyse af 'kultur møder', og ordet kan ikke slås op i almindelige ordbøger. Selve betegnelsen 'kultur møde' er dansk, forstået på den måde, at den ikke modsvares af et parallelt koncept på de fremmedsprog (engelsk, tysk, fransk, spansk), der globalt set ligger vort eget nærmest. Det betyder naturligvis ikke, at interessen for fænomenet er rent dansk. Problematikker, som rummes under kultur mødekonceptet, har været udforsket i andre sammenhænge og under andre betegnelser, hvor de mest gængse i den angelsaksiske sprogbrug har været *acculturation*, *cultural contact* eller *cultural contact and change*. Man kan spørge sig, om denne begrebspluralisme hænger sammen med, at 'kultur møde' betegner fænomener, som er svære at stille skarpt på, fordi de begreber, vi 'ser' dem med, forskyder perspektivet ud af fokus. Handler kultur møde fx om en art individuel kulturel socialiseringsproces, hvilket er det, nogen lægger i 'akkulturation', eller handler det om pragmatiske ændringer af kollektive normer og betydningsstrukturer affødt af vedvarende kontakt med noget fremmed, eller handler det snarere om en bevidst tilstræbt betoning af 'de andres' måder at agere på? Eller noget helt fjerde? Og taler vi om et møde mellem lige eller ulige parter?

Tidsskriftet Antropologi nr. 56, 2007

57

For at skyde sig ind på dette diffuse felt skal vi i det følgende se på, hvordan kultur møder er blevet studeret og søgt begrebsligt præciseret i de såkaldte akkulturationsstudier, som blev udviklet i amerikansk antropologi i årtierne før og lige efter 2. Verdenskrig. Ideen var grundlæggende at forstå mekanismerne i kulturel ændring i forhold til et kulturbegreb, som så kultur som en monolitisk enhed af perceptionsstrukturer, forklaringsmodeller, adfærd og tilbøjeligheder, som givne befolkninger kollektivt ansås for udstyret med. 'Kultur' blev hermed noget, der eksisterer i flertal – enheder, som hver især er territorialt funderede og modsvares af et samfund, et sprog og et folk, som 'bærer' kulturen. Set ud fra dette kulturbegreb rummer verden altså en flerhed af kulturer, som er forskellige og i princippet lige værdige og lige gode og fordrer forståelse hver især på deres egne præmisser. Dette kulturrelativistiske syn var blevet til dels på basis af det 19. århundredes europæiske nationalromantiske bølge og dels som en reaktion, anført af amerikansk antropologis 'grand old man', Franz Boas,¹ mod evolutionstænkningens hierarkiske, og racistiske, kultursyn. Her havde man set kultur som noget, forskellige grupper af mennesker besidder i varierende grader – med de 'mest kultiverede' øverst på udviklingens rangstige og de 'mindre kultiverede' ordnede på forskellige trin nedefter. Med det ny relativistiske kulturbegreb i baghovedet blev det nærliggende at anskue forskellige fænomener, der førhen var blevet set som kulturhistoriske eller civilisationshistoriske evolutionsspørgsmål, som noget, der handlede om møder mellem ligeværdige kulturer.² Denne i nutidens øjne *altmodische* – men i det tidlige 1900-tal radikalt revolutionerende – forestilling om kultur, blev således den logiske forudsætning for ideen om kontakter eller 'møder' mellem folk med forskellige kulturelle baggrunde som et særligt undersøgelsesfelt.

En forudsætning for at undersøge kulturmøder i denne forstand var, at de kulturer, som mødtes, var kendte og beskrevne.³ Egentlige kulturmødestudier kom således først i stand, samtidig med eller efter at en metode til systematiske kulturbeskrivelser, etnografier, var blevet udviklet. Det var primært antropologer – eller etnologer, som de dengang hed i europæiske forskermiljøer – der undersøgte og beskrev de fremmede kulturer, som 'mødtes' med hinanden eller, oftere, med den vestlige kultur. Derfor var det antropologer, som i første omgang kom til at tegne den forskning, der fokuserede på kulturmøder. Men også inden for andre humanistiske og samfundsvidenskabelige discipliner, ikke mindst inden for sociologi og psykologi, sporedes tidligt en tydelig interesse for studier af kulturmødefænomener (Broom et al. 1954:973).

Fremstillingen i det følgende forholder sig til de kulturmødestudier, som blev foretaget inden for amerikansk antropologi i første halvdel af 1900-tallet, og som eksplicit satte mødet mellem kulturer i fokus under betegnelser som 'akkulturation', *cultural contact* eller *cultural contact and change*.⁴ Af pladshensyn vil

de britiske studier på feltet ikke blive inddraget – ikke fordi de er uinteressante, for det er de langtfra – men fordi det er de amerikanske akkulturationsstudier, der primært har tegnet feltet som et kulturmødeteoretisk projekt. Det hænger formentlig sammen med det faktum, at fikspunktet i amerikansk antropologi primært har været og fortsat er kultur, hvor britisk antropologi generelt kendetegnes ved et vægtigt fokus på det sociale. I både de amerikanske akkulturationsstudier og de britiske studier af *culture contact*, som tog form i første halvdel af 1900-tallet, stod ideen om ‘kulturmøde’ imidlertid centralt.

Det er fra akkulturationsstudierne, der har været hentet stof til en af de få ældre danske redegørelser for kulturmødebegrebet, der er tilgængelige. Den står at læse i professor Johannes Nicolaisens bog fra 1963 om hovedtræk i antropologiens historie. I et kapitel med overskriften „Kulturmøde og anvendt etnologi“⁵ fastslår han, at „et møde mellem kulturer og en deraf følgende ændring i en kultur er en normal situation ... men ... den ene kultur vil være i udpræget grad givende, den anden modtagende“ (op.cit. 249). Han gør det også klart, at „kulturkontakt er kulturudveksling“, og udveksling af kulturelementer er foregået til alle tider alle steder, utilsigtet eller med fuldt overlæg (op.cit. 275). Nicolaisen betegner siden hen studier af kulturmøder som ‘akkulturationsstudier’, og det er fra disse, han hentede sit stof. Skiftet afspejler den engelske sprogbrug på feltet. I Danmarks Nationalleksikon (*Den Store Danske Encyklopædi*, Gyldendal 1994) indgår opslaget „akkulturation“, der forklares som „den kulturelle forandringsproces, der sættes i gang, når to grupper med forskellig kulturbaggrund er i stadig kontakt med hinanden“ (vol. I). Ordet ‘kulturmøde’ indgår ikke.

I det følgende skal vi se nærmere på de amerikanske akkulturationsstudier, ikke blot fordi de har en åbenbar idéhistorisk interesse, men fordi et tilbageblik på en forgangen tids akkulturationsstudier kan bidrage til at klargøre implikationerne af nogle af de anvendelser af kulturmødebegrebet, vi støder på i den ny kulturmødeforskning, som synes under udvikling, men som i øvrigt ikke skal berøres i detaljer her.⁶ Indledningsvis skal jeg opridse nogle hovedtræk i de amerikanske akkulturationsstudiers bestræbelser på at etablere et forskningsfelt omkring kulturmødefænomener, og jeg skal redegøre for, hvilke centrale analytiske problemer der udkrystalliseredes i forløbet. Fremstillingen baseres på et udvalg af publicerede tekster, hvor forskerne eksplicit afgrænsede og definerede deres felt og formulerede deres centrale teoretiske og metodologiske spørgsmål.⁷ Vi skal derefter se på, hvad det var for analytiske og metodologiske problemer, de selv syntes, de havde. Af hensyn til fremstillingens læselighed refererer ordet ‘Kultur’ (skrevet med stort ‘K’) i det følgende til ‘Kultur’ i den kulturelrelativistiske forstand, som akkulturationsstudierne opererede med, men som viser sig også at genfindes i nyere, populære eller undervisningsrettede, redegørelser for kulturmødefæno-

menet. Ordet skrives med stort og uden anførselstegn og uden, at det idelig bliver kvalificeret som 'kultur i kulturel relativistisk forstand' eller 'kultur som enhedsforestilling'. Det betyder ikke, at forfatteren finder denne forståelse af 'Kultur' rigtig eller sand, ligesom den ikke svarer til aktuelle forståelser af kulturbegrebet i antropologien og (andre) humanistiske forskningsmiljøer.

Amerikanske akkulturationsstudier anno 1936 - kulturændringernes dynamik i fokus

I begyndelsen af 1930'erne søgte amerikanske antropologer nye veje, der rakte ud over både boasianernes indelukkede (teoretisk begrænsede) historiske partikularisme, der kendetegnede såvel store dele af den tids amerikanske antropologi som den dengang helt moderne (men ahistoriske) Durkheim-inspirerede struktur-funktionalisme, som var populær i europæiske fagmiljøer. Antropologerne befandt sig i en tid præget af voldsomme omvæltninger både i deres egne samfund og i de fremmede samfund, de arbejdede i. De var optaget af at forstå disse ændringsprocesser. Det var blevet klart, at det europæiske og amerikanske herredømme over ikke-europæiske befolkninger i oversøiske såvel som mere nære områder ikke nødvendigvis var nogen velsignelse for nogen af parterne. Ralph Linton, Boas' efterfølger som professor ved Columbia University, udtrykte sin bekymring således:

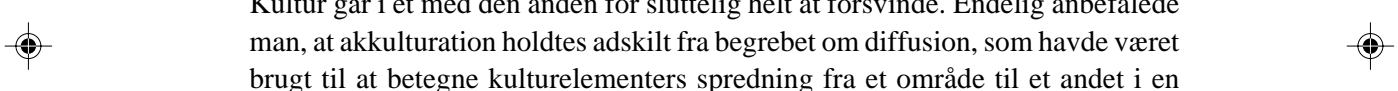
Efterhånden som 'de hvides' dominans verden over svækkes, bliver de direkte og magtbetonede metoder, som europæerne hidtil har benyttet i deres omgang med andre grupper, mindre effektive og mere farlige for brugerne selv. Der er et indlysende behov for ny teknikker og eksakt viden, på basis af hvilken udviklingen af disse teknikker kan baseres (1963:vii).

I USA havde en evalueringsrapport fra det velrenommerede Brookings Institute i Washington i 1928 godtgjort, at landets mangeårige repressive assimilationspolitik over for de amerikanske indianere var slået fejl (se Nash 1988:265). I Afrika stod det på samme måde klart, at racismen i de europæiske kolonimagters politik sammen med en begyndende industrialisering ikke alene førte til store ændringer, men også til alvorlige konflikter. Der var således hele vejen rundt klare behov for systematisk viden om, hvad der i grunden afstedkom de ny og markante brudflader. Det amerikanske Social Science Research Council finansierede i 1930 et syvårigt forskningsprojekt om akkulturation på landets indianerreservater, og siden kom der andre offentlige midler til projektet fra Federal Works Progress Administration (Linton 1963:v). Andre forskningsprojekter af tilsvarende tilsnit blev sat i gang i andre sammenhænge i samme årti.

I et forsøg på at samle de mange spredte tiltag og formulere et konsistent forskningsprogram om de forskelligartede 'møder mellem Kulturer' (som man begrebsliggjorde fænomenet) og de kulturelle ændringer eller former for akkulturation, de afstedkom, nedsatte landets Social Science Research Council i 1935 en komite bestående af antropologerne Melville J. Herskovits, Ralph Linton og Robert Redfield. Komiteen skulle „analysere det arbejde på feltet, som allerede forelå, undersøge, hvad begrebet akkulturation indebar, samt udforske nye ledetråde for videre studier“. Komiteen kom året efter med et såkaldt „Memorandum til studiet af akkulturation“, som foreslog følgende definition af begrebet:

Akkulturation betegner fænomener, som følger af vedvarende og direkte kontakt mellem grupper af individer med forskellige kulturer, hvor den ene eller begge gruppers oprindelige kulturmønstre efterfølgende ændres⁸ (Redfield et al. 1936:149).

Definitionen var ledsaget af en note, hvoraf fremgik, at akkulturation må skelnes fra kulturændring som et generelt begreb i kulturhistorisk forstand, hvor akkulturation blot er én af de mange former for ændringer, det dækker. Ligeledes må skelnes mellem akkulturation og assimilation, hvor assimilation i visse tilfælde betegner en slutfase i en lang akkulturationsproces, som ender med, at den ene Kultur går i ét med den anden for sluttelig helt at forsvinde. Endelig anbefalede man, at akkulturation holdtes adskilt fra begrebet om diffusion, som havde været brugt til at betegne kulturelementers spredning fra et område til et andet i en generel proces, der foregår uden den art direkte og vedblivende kontakt mellem folk, som akkulturationsbegrebet forudsætter. Memorandummet angav yderligere en omfattende huskeliste med fem hovedpunkter og flere niveauer af underpunkter, som studierne kunne planlægges og ordnes efter. En af ideerne med det berømte memorandum var således at have en tjekliste over punkter, etnograferne skulle huske at have med i deres undersøgelser i felten. Punkterne omfattede alt fra omstændighederne omkring Kulturmødet og længden af tidsrummet, det strakte sig over, til den individuelle karakter hos de individer, som var eller havde været centrale i forbindelse med kulturændringerne.

Med disse afgrænsninger af akkulturationsbegrebet i forhold til konventionelle begreber om kulturændring og diffusion lagde man afstand til forudgående generationers spekulative evolutions- og kulturhistorietænkning, hvor diffusion havde stået som et overbegreb for kulturelementers overførsel eller spredning fra et kulturområde til et andet (eksempel: Kartofler fra Andesbjergene overføres til europæisk landbrug og bliver til kernen i fx dansk madkultur). Diffusionisternes hang til at drage vidtrækkende, og ofte fejlagtige, slutninger ud fra kulturelementernes udbredelse havde bragt denne form for historisk etnologi i miskredit blandt det tidlige 20. århundredes antropologer. Disse kritikere mente ikke, at man burde

arbejde med hypoteser, der ikke kunne verificeres. For dem var det fx indlysende, at antagelser om forhistorisk kontakt mellem befolkninger, som levede fjernt fra hinanden, ikke kunne baseres slet og ret på forekomsten af ensartede kulturtræk hos begge. Som akkulturationsforskerne så det, gik det afgørende metodologiske skel mellem diffusions- og akkulturationsstudier ved forskellen mellem spekulativt gætteri på den ene side og dokumenterbare iagttagelser som grundlag for analyse på den anden. I og med at akkulturationsforskerne byggede deres undersøgelser på feltstudier og konkrete historiske kilder, mente de at have et bedre og mere solidt og kontrollerbart videnskabeligt grundlag for deres undersøgelser, end diffusionisterne havde rådet over (Herskovits 1958:15-8). Det var således vigtigt for akkulturationsforskerne at fastholde det historiske perspektiv og undgå den anti-historiske grøft, som samtidens fiksering på integrerede sammenhænge inden for lukkede kulturelle enheder afstedkom.

Herskovits erklærede i en kort artikel i *American Anthropologist* året efter offentliggørelsen af det berømte memorandum, at akkulturationskonceptet udgjorde en mulighed for at bygge bro mellem de stærkt kritiserede, spekulative eller uvidenskabelige, kulturhistoriske positioner og disse ny kulturanalytiske tilgange i antropologien (1937:261). I sin opfølgende redegørelse for hensigten med programsætningen af akkulturationsstudierne understregede han, at studier i netop sådanne situationer, hvor kulturer var *in a state of flux* som følge af kontakten med ny teknologi, trosforestillinger og adfærdsformer, udgjorde et optimalt udgangspunkt for udforskningen af specifikke forhold vedrørende kulturers dynamik (op.cit. 262). Det var med andre ord interessen for kulturel dynamik, som stod øverst på akkulturationsforskernes dagsorden. Selv for dem, hvis interesse udelukkende gjaldt den funktionelle integration af de forskellige bestanddele i en Kultur, ville kultur mødesituationen frembyde et frugtbart studiefelt, mente Herskovits, idet selve tilpasnings- og integrationsprocessen ville være iagttagelig på særligt tydelig vis. Han henviste til sine egne studier på Haiti, hvor der over nogle århundreder havde udviklet sig en velfungerende hybridkultur⁹ på basis af en langvarig kontakt mellem fransk og afrikanske kulturer (op.cit. 263). Også interessen for kultur- og personlighed,¹⁰ som var højeste mode blandt samtidens antropologer, kunne tilgodeses på bedste vis i akkulturationsstudiernes regi, mente han (ibid.). Akkulturationsforskerne havde kort sagt honnøret ambitioner om at komme til at udgøre en art antropologisk spydspidsforskning, der gennem indsigt i kultur mødeproblematik kunne nå til en højere forståelse af kulturernes ændringsdynamik i samspillet mellem dem.

Som et første skridt på vejen til en systematisering var det vigtigt for akkulturationsforskerne at skabe klarhed i sprogbrugen. Ordene 'akkulturation', 'assimilation' og 'kulturændring' havde været brugt i flæng, enten som flere ord for det

samme eller på måder, hvor hvert af ordene blev tillagt forskellige betydninger af forskellige brugere med forskellige grader af overlapninger (se Herskovits 1958 for eksempler). Ifølge det ny koncept ville assimilation, som Herskovits senere forklarede, betegne processer, hvor en kulturel syntese følger af kontakt eller 'lån' mellem de involverede kulturer, som herefter mister deres oprindelige særpræg. Assimilation er således det, der sker, når folk med forskellig kulturel baggrund kommer sammen eller forenes inden for et fælles territorium og opnår en kulturel solidaritet, der i sidste ende kan føre til en national enhed (Herskovits 1958:13). Assimilationstanken udtrykker til fulde den amerikanske *melting pot*-ideologi, som den blev begrebsliggjort af Chicago-sociologerne i 1930'erne. Akkulturation indebærer en mere begrænset udveksling mellem kulturer i vedvarende indbyrdes kontakt. Den akkulturerede person kan altså sagtens lære sig noget nyt og indoptage træk fra en anden Kultur uden af den grund at 'blive som den anden' og ophøre med at være den, hun var. Akkulturation kunne være et skridt på vejen til assimilation, men det kunne også – som det efterhånden kom til at stå mere og mere klart – være et led i en proces i den modsatte retning, mod en etnificering med betoning og uddybning af kulturelle forskelle og måske en dikotomisering af det sociale rum. Linton havde tidligt gjort opmærksom på denne tendens og på risikoen for, hvad han kaldte 'nativistiske' bevægelser, som i visse situationer kunne udvikle voldelig adfærd, når en befolkning blev berøvet alt håb om bedring af deres elendige sociale forhold (1963:502-3, 517-9).

Akkulturationstilgangen blev vidt udbredt i amerikansk antropologi gennem de følgende årtier, og den kom meget tydeligt til at præge en stor del af den forskning, som vedrørte indianske befolkninger i USA, Canada, Latinamerika og Caribien. Dette hang i nogen grad sammen med den anvendelsesorientering, som lå indbygget i akkulturationstilgangen, samtidig med at forskningen for en stund nød politisk medgang. Med den reformvenlige Roosevelt-administration, som var kommet til magten i USA i 1933 med løfter om at bedre situationen efter børskrakket i 1929, blev John Collier¹¹ formand for Indenrigsministeriets Kontor for Indianske Anliggender. Collier havde i 1920'erne været involveret i aktioner til forsvar for puebloindianernes jordrettigheder i New Mexico og forstod betydningen af lovgivning til beskyttelse af minoriteter (Nash 1973:23-4). Som Commissioner of Indian Affairs fik han i 1933 vedtaget en lov, *Indian Reorganization Act*, om reorganisering af administrationen af reservaterne og de indianske befolkninger. En af hans intentioner var gennem lovtiltag at sikre retten til indiansk selvstyre på reservaterne og styrke de menneskelige værdier, som han mente udgjorde en central del af de indianske traditioner, som det var værd at holde fast i. Selv om loven ikke helt virkede efter hensigten, kom den på længere sigt til at muliggøre væsentlige positive forbedringer af de indianske befolkningers vilkår (Nash 1988).

Collier søgte at fremme forskningsbaseret indsigt i de forhold, der hørte under hans ansvarsområde, og i 1941 gik han sammen med den øverste direktør for Indiansk Uddannelse ind i et samarbejde med *Committee on Human Development* ved University of Chicago om udviklingen af et forskningsprogram om *Indian Personality and Administration Research*. Siden gik *Society for Applied Anthropology* ind i samarbejdet. Forskningen blev i første omgang centreret i det amerikanske sydvesten, hvor mange store indianske samfund levede relativt isoleret og med begrænset kontakt til den ikke-indianske omverden. Hensigten var at udvikle en tværfaglig metodologi rettet mod et flerdimensionalt studie af akkulturationsprocessens teknologiske og sociologiske manifestationer såvel som dens psykologiske og symbolske niveauer (Thompson i Voget 1975:725). Projektet blev afbrudt af 2. Verdenskrig, men afstedkom ikke desto mindre antropologiske, sociologiske og psykologiske studier af fem forskellige indianske grupper (papago, zuni, hopi, sioux, navajo). Ifølge Philleo Nash, som beklædte posten som Kommissioner of Indian Affairs 1961-66, blev administrative beslutninger dog aldrig truffet på grundlag af de indhentede forskningsresultater.¹² John Collier selv havde ikke tålmodighed til at vente på dem, og i øvrigt var det kongressens politiske holdninger mere end noget andet, som afgjorde alle udfald (Nash 1973). Forsøget på direkte at koble kulturmødeforskning og beslutninger i den offentlige forvaltning vedrørende kulturelt forskellige befolkninger var ikke desto mindre en kendsgerning.

For at udvikle akkulturationsforskningens teoretiske muligheder organiserede forskellige forskergrupper nogle seminarer, der samtidig fungerede som en art autoevalueringer af bestræbelserne på at „... differentiere de vigtigste faktorer i kulturmødesituationen“. Edward Spicer karakteriserede siden i en oversigtsartikel disse differentieringstiltag som det mest frugtbare, der var kommet ud af memorandummet om akkulturationsstudier (1961:518). En slags statusrapport findes publiceret fra den mest omfattende af disse evalueringsrunder, som fortæller lidt om, hvad diskussionerne gik på (Broom et al. 1954).

Status anno 1953 - hypostasering og kritik af kulturbegrebet

I sommeren 1953, sytten år efter udformningen af memorandummet om akkulturationsstudier, organiseredes et otte uger langt forskerseminar sponsoreret af det amerikanske Social Science Research Council. Ideen var at gøre status over de mange undersøgelser af kulturmødefænomener, som var blevet udført, og formulere nogle arbejdsbegreber og en ensartet analytisk tilgang til feltet (Spicer 1961:3). Seminaret blev en anledning til at tydeliggøre de problemer, som havde åbenbaret sig. Man konstaterede i oplægget, at indsamlingen af empirisk materiale om akkulturation var skredet hurtigere frem end de teoretiske bestræbelser på at udvikle

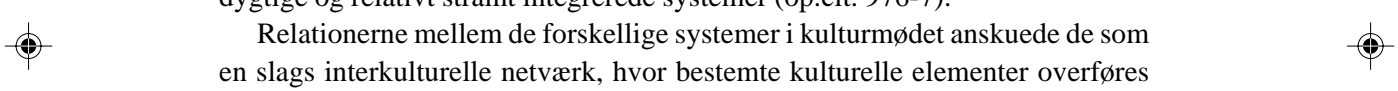
begreber til fænomenets forståelse (Broom et al. 1954:973). Man pegede samtidig på forhold, som kunne være årsagen til det teoretiske efterslæb, nemlig a) en relativ negligering af begrebet om proces i mange af studierne til fordel for en fokus på struktur og på det synkrone og funktionelle; b) en ensidig interesse for 'modtagerkulturene', mens 'donorkulturen', uden at man havde gjort sig det klart, fik status af uafhængig variabel (ibid.). Den enøjede interesse for 'modtagerkultur' (de fremmede) frem for 'donorkultur' ('os', Vesten) sås som et medslæb fra den fokusering på de eksotiske 'andre' frem for de hjemlige egne, som var del af antropologiens konventionelle faglige profil.

Men også selve kulturbegrebet var genstand for diskussion. Et flertal af seminardeltagerne mente, at begrebet burde defineres stringent som et autonomt system, dvs. et selvopretholdende system, der fungerer uafhængigt af relationer til et andet system, hvad enten disse relationer er komplementære, gensidige eller har karakter af dominans (op.cit. 974). Andre påpegede, at man med denne definition af Kultur samtidig afgrænsede kulturmødebegrebet til kun at gælde møder mellem Kulturet, der kunne forstås som autonome systemer – og hvor mange Kulturet kunne i grunden betegnes som autonome, når det kom til stykket? (se Honigmann 1976:361). Det ville desuden medføre, at interaktionen mellem forskellige erhvervsgrupper eller sociale klasser ikke kunne anskues inden for akkulturationskonceptets rammer. Tilsvarende ville også socialisering, urbanisering, industrialisering og sekularisering falde udenfor; de ville ikke udgøre akkulturationsprocesser, medmindre de altså udsprang af tværkulturel påvirkning (ibid.).

At definere Kultur som et autonomt system var en logisk konsekvens af den relativistiske idé om Kultur som en integreret enhed. Seminardeltagerne fandt denne art afgrænsning nødvendig af strategiske grunde. De mente nemlig, at de eksisterende analytiske værktøjer kun var egnede til anvendelse på et niveau, der var inklusivt i den forstand, at det omfatter et kollektiv af personer og altså ligger over mikroniveauet, hvor det er familier og individer, der studeres. Samtidig medgav de, at kulturprocessen medieres af individer, selv om det ikke er individerne, men deres fælles vaner og Kultur, der i dette kulturmødeperspektiv er udsat for akkulturation. Homer G. Barnett, som netop havde udgivet en bog om kulturel selvfornyelse (1953), gik imod en sådan hypostasering af kulturbegrebet og pegede på det uholdbare i at tilskrive mekaniske træk til en mental (analytisk) konstruktion, som ikke er objektivt verificerbar (Broom et al. 1954:1001-2). I den retning foregreb han delvis den kritik af begrebet om Kultur som en enhedsforestilling, som for alvor blev rullet ud i 1980'ernes antropologi (se fx Clifford 1988; Clifford & Marcus 1986; Keesing 1987; Wagner 1981). Her lå med andre ord et metodologisk og epistemologisk skisma, som forblev uforløst givet det kulturmødebegreb, man havde lagt sig fast på.

I operationaliseringen af dette koncept specificeredes kulturmødets kontekst som de implicerede folks demografiske karakteristika samt de naturlige ressourcer i det omgivende miljø, som ansås for at udgøre betingelserne for den akkulturation eller tilpasning, der kunne finde sted – men betingelser vel at mærke, som i sig selv måtte ses som meget påvirkelige. Under demografi henregnedes, ud over befolkningernes størrelse og sammensætning, også sådanne forhold som slavegørelse eller andre tvangsrelationer, der medvirkede til at strukturere kulturmødet (Broom et al. 1954:980). I forhold til begrebet om Kultur som et autonomt system undersøgte man tre variabler, som syntes at have betydning for akkulturationsprocessen, nemlig a) mekanismer til grænseopretholdelse mellem systemer; b) den relative fleksibilitet eller rigiditet i det kulturelle systems struktur, som angiver systemets integrationsgrad – dvs. angiver om samfundet fx er autoritært eller egalitært, om status er tilskrevet eller opnået etc.; c) de selvkorrigerende mekanismers art og virkemåde i systemet eller, med andre ord, den kulturelle ‘organismes’ evne til funktionsskift og indre tilpasning. Forskerne gjorde opmærksom på, at relativt rigide integrerede systemer forekom bedre rustede til at modstå udfordringer udefra end mere fleksible systemer. De henviste til blandt andet zuluerne, pueblofolkene i USA’s sydvest og Amish-sekten som eksempler på modstandsdygtige og relativt stramt integrerede systemer (op.cit. 976-7).

Relationerne mellem de forskellige systemer i kulturmødet ansuede de som en slags interkulturelle netværk, hvor bestemte kulturelle elementer overføres mellem systemerne i kraft af de roller, mennesker agerer i. Det interkulturelle rollenetværk strukturerer relationer og adfærd mellem parterne og afspejler de interesseområder, man er fælles om, uanset at det fælles måske bygger på tvang fra den ene parts side (op.cit. 981). En given rolle hos den ene part modsvares af en komplementær rolle hos den anden, og til dette tværkulturelle rollepar knytter sig et kompleks af attituder og forventninger baseret på bestemte forståelser af gensidige rettigheder og forpligtelser. Rollerne udtrykker således parternes indbyrdes status og relative magt i forhold til hinanden, hvad enten der er tale om traditionelle gæstevenskaber, missionær-konvertit-forhold, administrator-administreret, læge-patient eller andre arter af relationer (ibid.).

At fokusere på rollenetværket så forskerne som givtigt i og med, at *profilen* på de Kulturer, der mødes, aftegnes i dette netværk, som samtidig udgør fokus for den indbyrdes kommunikation, som modificerer Kulturerne (op.cit. 982). Kommunikation vil således følge nogle meget selektive mønstre, hvor både konkrete kendsgerninger og parternes fortolkninger af dem spiller ind. Forskerne undlod ikke at bemærke, at der er rigt spillerum for manipulation i interaktionen; fx vil plantagebestyreren, som rekrutterer arbejdere, næppe altid fortælle dem, hvad konsekvenserne af at lade sig hyre helt præcist vil være (op.cit. 983). Derfor har

parterne i kulturmødet undertiden problemer med at gennemskue betydningen af hinandens ageren, og jo større afstanden er mellem de implicerede Kulturer, jo større er risikoen for interkulturelle mistolkninger, mente de (ibid.).

Retrospektivt kan man undre sig over, at akkulturationsforskerne på den ene side var helt klar over, at den interkulturelle kommunikation er selektiv, præget af bestemte interesser og åben for manipulation, mens de på den anden side gik ud fra, at mistolkninger og forståelseskløfter slet og ret handler om, at parterne i kulturmødet har problemer med at gennemskue konsekvenserne af hinandens ageren. De konstaterede, at mennesker bearbejder nye erfaringer ved hjælp af allerede eksisterende betydningsmodeller, men de så bort fra, at manipulationer og såkaldte „dysfunktioner i det interkulturelle system“ (ibid.) meget vel kan hænge sammen med, at den ene part i mødet, fx den dominerede part, faktisk *er* fuldt ud i stand til at gennemskue modpartens ageren og handler derefter. De handler bare ikke gennem at indordne sig og lade sig ‘akkulturere’ i overensstemmelse med den dominerende parts forventninger. De handler anderledes, agerer ‘dumme’, ulydige eller vrangvillige. Mange af forskerne mente, at det hang sammen med, at afstanden mellem Kulturerne var for stor – ikke at det måske var afstanden mellem *interesser*, der var stor. Som disse kulturmødeforskere så det, beror et systems akkulturationspotentiale på mængden og arten af de facetter, der præsenteres for modparten, og som er forenelige med tilsvarende facetter hos denne (ibid.). I og med at mennesker har tendens til at behandle nye erfaringer ved hjælp af allerede eksisterende betydningsmodeller, vil disse udgøre den forståelseshorisont, der afgør om eller i hvilken grad akkulturation finder sted. I det perspektiv syntes det centrale for kommunikationen i kulturmødet at være den perceptuelle organisering hos modtageren snarere end vurderingen hos afsenderen. Akkulturation måtte således bero ikke så meget på den enkelte Kulturs beskaffenhed som sådan, men på hvordan den interkulturelle kontakt foregår og på arten af de påvirkninger, der sker via kontakt- eller rollenetværket.

Der manglede dog stadig begreber til forståelse af dynamikken i Kulturmødet (Broom et al. 1954:984). Det var også et problem at skelne ændringer, som hidrører fra de enkelte kulturelle systemers egendynamik, fra ændring som følge af møder mellem Kulturer (ibid.). Forskerne satte deres lid til, at komparative studier med analytiske kortlægninger af systemernes akkultorative potentialer ville kunne føre til nyttige generaliseringer i form af typologier. Spørgsmålet om, hvordan de berørte parter selv oplevede kulturmødet, måtte undersøges på et andet niveau (op.cit. 983). Til en begyndelse udskilte man nogle faser (fx interkulturel overførsel, kulturel kreativitet, disintegration, reaktiv tilpasning), som syntes at karakterisere akkulturationsprocessernes forløb, og man nåede frem til, at der overordnet syntes at udkrystalliseres to typer af tilstande (op.cit. 990). I den ene, betegnet som

‘stabiliseret pluralisme’, bevarer Kulturerne i kulturmødet en vis autonomi i forhold til hinanden og sameksisterer inden for et interkulturelt system, som tilgodeser alle parter interesser (ibid.). Blandt de empiriske eksempler nævntes visse kastesystemer og de symbiotiske forhold mellem visse nomadegrupper og bofaste folk, man kender til rundt omkring i verden. Den anden tilstand, benævnt som ‘progressiv tilpasning’, rummer to undertyper, betegnet henholdsvis ‘kulturel fusion’ og ‘assimilation’, afhængigt af om tilpasningen sker på begge sider, eller om den er ensidig, således at den ene part gradvis mister sine særegne karakteristika for til slut at flyde i ét med den anden. Omvendt betegner ‘kulturel fusion’ en gensidig blanding af elementer fra begge Kulturer, hvorved der opstår en ny hybrid fusionskultur. Her nævnes blandt andet plantagesystemerne i Den Ny Verden som eksempel på fusion, hvor noget nyt opstår på basis af to forskellige og førhen separate systemer (op.cit. 988).

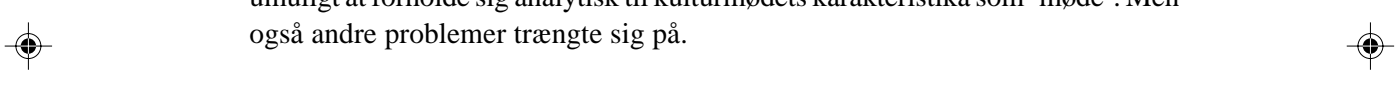
I betragtning af den udbredte anprisning af kulturel kreativitet, som ofte forbindes med kulturmøder, er det værd at bemærke, at akkulturationsforskerne ofte så kulturmødet som en katalysator for kreativitet, men samtidig konstaterede de også, at kreativitetens konsekvens kunne være „kulturel disintegration” i det system, som var mål for kreativiteten (op.cit. 985-6). Disintegration, i forhold til hvad de forstår som ‘modtagerkulturen’, synes at hænge sammen med et tvangsforhold i udvekslingen mellem ‘giver’ og ‘modtager’. Sidstnævnte er berøvet sin politiske uafhængighed og udgør ikke længere et autonomt system; det har nemlig mistet friheden og muligheden for kreativt at tilpasse de ‘kulturlån’, som bliver påtvunget udefra. Disse kan altså ikke omtolkes, så de kommer til at passe ind i det eksisterende system. Samtidig lider systemet ofte under, at visse skikke og sædvaner bliver forbudt pr. dekret udefra. Dominansforholdet betyder med andre ord, at modtagersystemets interne integrationsmekanismer blokeres, og det er altså *det* og ikke kreativiteten i sig selv, som gør, at systemet begynder at disintegrere (op.cit. 986). Nogle systemer reagerer på den truende opløsning på måder, der forstærker opløsningen – fx ved at acceptere afhængighedsforholdet til den dominerende gruppe eller ved negativ reproduktion af befolkningen – andre tilpasser sig gennem revitaliseringstiltag, der kan række overalt fra nostalgisk genoplivning eller understregning af (hvad man opfatter som) oprindelige adfærdspraksisser til nativistiske kultformer og varianter af nationalisme og separatisme (op.cit. 987).

Ud over at konstatere, at dominansforholdet har central betydning i akkulturationsprocesserne, lykkedes forskerne ikke rigtigt med at udlede noget mere specifikt omkring processernes dynamik. Det forblev fx uklart, hvilke omstændigheder og forhold der betinger nativistiske og nationalistiske bevægelser opståen i dominerede befolkninger. Rent metodologisk var problemet blandt andet, at

komparative analyser var vanskelige at foretage, al den stund det foreliggende empiriske case-materiale opererede med kulturelle ændringer inden for helt umage enheder strækkende sig fra 'kulturområder' i bred forstand over 'stammer' (et vagt og upræcist begreb i sig selv) og 'kulturelle systemer' til individer og grupper af varierende art.

Som vi har set, forsøgte nogle af akkulturationsforskerne at etablere et fælles fodslag gennem et stringent kulturbegreb, til hvilket kunne fæstes et håb for mere ensartet dataindsamling og dermed bedre muligheder for sammenlignende analyser i fremtiden. Derudover stod det også klart, som Herskovits siden påpegede (1958), at feltstudierne i mange tilfælde kun havde set på den ene part i kulturmødet, som oftest den mere eksotiske eller 'indfødte' kultur, mens mødets anden og måske mere velkendte part var ladet ude af betragtning. Her lå én af akkulturationsstudiernes svagheder, for det handlede *ikke* om bare at kortlægge ændringer i minoritetskulturerne eller de fremmede kulturer. Som Herskovits skrev: „Hvor man studerer kontakten mellem europæiske og indfødte kulturer, er der en tendens til, at elementerne fra forskerens egen kultur tages for givet. Hvis man ikke passer meget på her, bliver den etnografiske beskrivelse, der kommer ud af det, skævvredet i alvorlig grad“ (1958:18). På den måde blev det vanskeligt eller helt umuligt at forholde sig analytisk til kulturmødets karakteristika som 'møde'. Men også andre problemer trængte sig på.

Begrebet om modernisering - i verden og i forskningen

Flere akkulturationsforskere nåede til den erkendelse, at selv om de i princippet tilsluttede sig opfattelsen af kultur som et enhedsbegreb, var det ikke altid empirisk muligt at se de kulturelle fænomener, de 'Kulturer', de undersøgte, som enheder af denne art. Begrebet passede med andre ord ikke til virkeligheden – og omvendt. Det gjaldt fx i Mexico, hvor mange århundreders kontakthistorie mellem spaniere og landets forskellige indianske folk – en historie, hvis detaljer var dårligt kendte – gjorde det vanskeligt, om ikke umuligt, dels at rekonstruere de 'oprindelige' Kulturer og dels at behandle eksisterende mexicanske kulturformer inden for rammerne af forestillingen om Kultur som en enhed. Det var fx baggrunden for, at Robert Redfield, som havde været med til at udforme det oprindelige memorandum om akkulturation, udviklede sit berømte land-by-kontinuum (*folk-urban*), hvor kultur- og samfundsformer blev plottet ind i forskellige kategorier afhængigt af graden af modernisering (Redfield 1941). I sine studier af ændringsprocesser på Yucatan-halvøen så han de isolerede indianske landsbysamfund som det ene yderpunkt på et konceptuelt kontinuum og den industrialiserede storby spansk-inspirerede 'blandingskultur' som det andet. Han betegnede førstnævnte, ikke

som indiansk kultur, men som 'folkekultur', idet han kunne konstatere, at den fandtes i forskellige varianter blandt landbefolkningen og byernes lavere samfundsklasser i modsætning til elitens kultur, som var overvejende spansk og i mindre grad præget af det indianske. Redfield hentede inspiration til modellen hos Robert E. Park og sociologerne på universitet i Chicago, som med udviklingen af de såkaldt urban-økologiske studier havde sat en ny dagsorden for udforskningen af immigrantmiljøerne i den moderne metropol.¹³ I Redfields mexicanske studier blev spørgsmålet om kulturændring hermed til et spørgsmål om gradvis overgang fra et harmonisk *gemeinschaft* på landet til et komplekst *gesellschaft* i storbyen med den mindre provinsby som kategorisk mellemstation, og metodologisk skiftedes afsøgningen af forholdet mellem ligeværdige kulturer ud med en model for modernisering i samfund underlagt kræfter uden for deres egen kontrol.

En gruppe af yngre forskere,¹⁴ som havde studeret indianske reservatsamfund i USA og Canada, samledes i sommeren 1956 til et forskerseminar, atter sponsoreret af Social Science Research Council, om udviklingen af begreber og analytiske modeller på basis af case-studier fra seks meget forskellige indianske grupper (yaqui, pueblo, mandan, navajo, wasco-wishram, kwakiutl). Ideen var at afdække forholdet mellem ændringerne i de indianske kulturer og arten af kontaktsituationer over tid. Den komparative intention fordrede, at de fandt frem til nogle fælles begreber til beskrivelse af kontaktbetingelserne, og at de kunne identificere arterne af ændringer i hver af de kulturer, de arbejdede med. I den forbindelse blev ideen om det interkulturelle rollenetværk genstand for diskussion. Spørgsmålet var, på hvilket niveau det skulle forstås. Var der tale om et netværk af roller på niveauet for *face-to-face*-samspil, eller var det mere hensigtsmæssigt at arbejde med et videre begreb om et såkaldt *contact community*? Med begrebet om et interkulturelt rollenetværk kunne man lade analysen omfatte fx den spanske vicekonge i Den Ny Verden og hans indflydelse på lokalplan,¹⁵ selv om der aldrig forekom nogen direkte interaktion mellem vicekongen og de indianere, man undersøgte. Forskerne kunne ikke enes om en entydig begrebsliggørelse på dette punkt. Edward H. Spicer, som efterfølgende redigerede antologien med de seks studier, skrev lakonisk i sin introduktion til bogen, at „... man enedes om, at der ikke var nogen væsentlig forskel i den teoretiske tilgang ... og at der blot var tale om forskellige analytiske niveauer inden for rammerne af samme tilgang“ (1961:4). Man holdt dog fast i, at det var nødvendigt at kontekstualisere studiet af akkulturation i forhold til parternes overordnede politikker og interesser, også hvor disse rakte ud over det lokalniveau, hvor etnograferne kunne iagttage deres aktualiseringer.

Det viste sig hurtigt, at mange forskellige typer af kontaktsamfund havde udviklet sig i forskellig rækkefølge over tid i de seks indianske grupper, man

havde undersøgt. På basis af ændringer i arten og antallet af roller i kontaktsituationen, gruppernes strategier, interkulturelle attituder, demografiske ændringer og skiftende bosætningsmønstre blev det muligt at udskille særlige perioder karakteriseret ved særlige kontaktforhold. Det var mere kompliceret at udskille en systematik i de kulturændringer, man registrerede. Eksempelvis var det gennem 400 år lykkedes puebloindianerne i Rio Grande-regionen at opretholde et religiøst og socialt liv, hvis substans ikke adskilte sig meget fra det, de spanske erobrere havde beskrevet. Omvendt havde kwakiutlindianerne på den canadiske Stillehavskyst opgivet hovedparten af deres traditionelle skikke, og andre grupper, såsom navajo, havde kreeret deres egen specielle livsform ved at inkorporere 'lånte' elementer fra både pueblo og spansk Kultur. Andre igen havde helt mistet enhver traditionel kultur og havde tillagt sig nye identiteter (Spicer 1961). Forskerne mente imidlertid at kunne udskille nogle fællestræk mellem de forskellige typer af kontaktsamfund, som var opstået i tidens løb, og disse fællestræk blev basis for en hypotese om arten af ændringer, beskrevet som social og kulturel integration i et halvt dusin forskellige varianter.

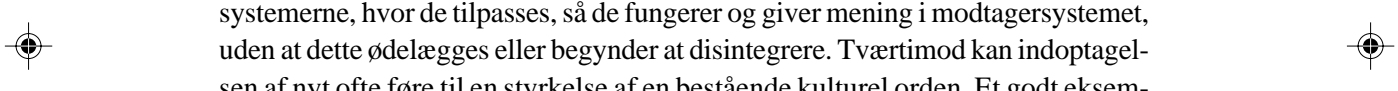
Basis for sammenligningen af det historiske og empiriske case-materiale var en skelnen mellem 'styret' (*directed*) vs. 'ikke-styret' (*non-directed*) ændring, som Linton havde foreslået i 1940 (1963:501-20), men som ikke rigtig var blevet videreudviklet. I første omgang målte man på tre parametre: a) arten af relationer mellem Kulturerne i mødet; b) roller og sanktionsmønstre; og c) strukturel stabilitet. Det blev hurtigt klart, at interaktion og kulturelle processer i de undersøgte cases varierede systematisk på en måde, der gjorde det rimeligt at se kontaktsituationen og det, der betingede kulturel ændring, som et spørgsmål om styret vs. ikke-styret ændring. At en kontaktsituation er 'styret' indebærer, at den ene part har mulighed for effektivt at blande sig i, hvad den anden foretager sig, dvs. har vilje og evne til negativt eller positivt at sanktionere adfærd hos den anden part. Sanktioner kommer fx på tale, når den dominerede part opfattes som stædig, dum eller direkte barbarisk og uforstående over for de 'indlysende' forbedringer, den dominerende har gang i. Styringen hænger sammen med, at den dominerende part har en interesse i at ændre modpartens adfærd i en bestemt retning. Det er således ikke underligt, at de fleste kulturændringer sker i styrede kontaktsituationer. Den dominerede part er her underlagt dobbelte sanktioner, nemlig både dem, som gælder i hendes eget, og dem, som gælder i modpartens system. Er der konflikt mellem normer og værdier på de to sider, er det den dominerede parts normer, der må vige.

Forskergruppen lagde således vægt på *interaktionen* mellem parterne i kulturmødet og på ændringerne i de interkulturelle *relationer* over tid – mere end på ændringer inden for denne eller hin Kultur som sådan. Den historiske tilgang

betød samtidig, at de blev opmærksomme på, at dominansforhold er både omskiftelige og knyttet til omstændigheder, som ligger uden for den enkelte kontaktsituation som sådan. Dominans var heller ikke altid entydig og kunne kompliceres af, at forskellige parter blandt de dominerende havde modstridende interesser. Dominansforholdet i kulturmødet blev hermed en betinget variabel og kunne ikke længere 'bare' tages for givet. Det stod for alvor klart, at kulturmødets to parter hver for sig er påvirkelige på meget komplicerede måder – om end på forskellige præmisser. Mødet indebærer således mere end én dobbelt dynamik, nemlig dem der er på spil internt på begge sider af mødet, dem, der ligger mellem parterne i mødet, og kombinationerne af dem.

Kulturændringernes mulige systematik

Den kulturelle ændringsproces syntes at antage fire forskellige hovedformer – inkorporation, assimilation, fusion og kompartmentalisering, hvor elementer eller traditioner fra de involverede Kulturer blev kombineret på ny måder. Den ene kombinationsform, som primært ses i ikke-styrede kontaktsituationer, betegnede forskergruppen som inkorporation. Her overføres kulturelementer frit mellem systemerne, hvor de tilpasses, så de fungerer og giver mening i modtagersystemet, uden at dette ødelægges eller begynder at disintegrere. Tværtimod kan indoptagelsen af nyt ofte føre til en styrkelse af en bestående kulturel orden. Et godt eksempel er her måden, hvorpå navajoindeanerne gennem nogle århundreder (inden den amerikanske kolonisering af Sydvesten) gjorde fåreavl, et spansk kulturelement, til centrum i deres eget subsistenssystem, samtidig med at vævekunsten, som de lærte af puebloindeanerne, blev en karakteristisk del af traditionel navajokultur (Spicer 1961:529-30). Den anden kombinationsform, assimilation, forekommer primært i styrede kontaktsituationer. Her indoptager den dominerende part nye elementer både med hensyn til form og indhold på den dominerende parts præmisser. I en assimilationsproces er der således ikke tale om, at de indfødte fx antager en kristen kirkes struktur og form, mens de samtidig fylder den med ikke-kristne ritualer og trosforestillinger. Hvis nye elementer antages, skubbes de tilsvarende gamle ud. Tilpasningen sker ensidigt i den ene Kultur og på den andens præmisser (op.cit. 531-2). Forskerne konstaterer, at det kan synes nærliggende at tænke inkorporation og assimilation som to modsatte poler i en ændringsproces, således som deres forgængere i akkulturationsstudierne havde set det, men i praksis finder man hyppigt begge former samtidig. Den ene form vil muligvis være mere udtalt end den anden på et givet tidspunkt, men dette ændres som oftest over tid. Inkorporation og assimilation udgør således ikke sekvenser i et

forløb; ej heller udgør de 'rene' former, som eksklusivt karakteriserer bestemte situationer eller 'cases'.

Forskergruppen fandt også ud af, at der måtte differentieres inden for kategorien 'styret kontakt', hvis man ville nå til en nærmere forståelse af sammenhængen mellem kontaktsituationens art og dens følger (Spicer 1961:524). Her noterede de især to kombinationsformer, betegnet som henholdsvis fusion og kompartmentalisering, som forekommer hyppigt i styrede kontaktsituationer, og som ingen tidligere havde sat på begreb (op.cit. 532-4). Med ordet fusion henvises til det forhold, at elementer fra to eller flere kulturelle traditioner kombineres med hensyn til form og mening, hvor fx form hentes ét sted fra og betydning et andet sted fra, i et nyt system, som fungerer efter principper, der er forskellige fra principperne i nogen af de systemer, hvorfra elementerne hentes (op.cit. 532-3). Begrebet svarer nogenlunde til Herskovits' begreb om hybriditet eller det lige så velkendte begreb om synkretisme. Kompartmentalisering derimod er et nyt udtryk lanceret af puebloantropologen Edward Dozier. Det henviser til, at elementer importeret udefra ikke indtages i det eksisterende kulturelle system, men holdes adskilt i en særlig 'afdeling' (*compartment*) uden forbindelse til Kulturens øvrige delsystemer. Man noterer, at fusion relativt nemt glider over i assimilation, når indflydelsen fra det dominerende system kræver det. Det samme gælder ikke, når akkulturationsprocessen har ført til kompartmentalisering (op.cit. 540). Her er nemlig opbygget en art kognitiv og social resistens mod visse typer kulturel ændring.

Linton havde tidligere været inde på noget i samme retning i sine kommentarer til et case-studie af foxindianerne i Iowa og deres tilpasning til det amerikanske samfund. Her havde han talt om fox som eksempel på en gruppe, som var blevet indkapslet (*encysted*) i et andet samfund på den måde, at de fuldstændig havde tilpasset sig det amerikanske samfund økonomisk og politisk, samtidig med at deres sprog, religion og social organisation var bevaret intakt. Der var hermed ringe udsigter til assimilation af foxindianerne, mente han (1963:332). Doziers og Lintons begreber dækker ret beset det samme. Forskellen er optikken, stedet, hvorfra der ses. Dozers synsvinkel er indianerens; for ham er det den amerikanske kultur, som udskilles og afgrænses i et særligt rum, 'compartment', i forhold til det indianske, som er normaltstanden. For Linton er det omvendt: Her er det det indianske, som er afgrænset og indkapslet i forhold til det amerikanske, Lintons og USA's normaltstand.

En yderligere kombinationsform, som optræder hyppigt, betegnedes af forskerne som bikulturalisme. Her er tale om social adfærd indrettet sådan, at man, på deltid så at sige, optræder i overensstemmelse med normerne i to forskellige Kulturer. Det indebærer situationsbestemte skift mellem kulturelle koder nogen-

lunde svarende til den, man kan finde hos tosprogede personer. En sådan bikulturalisme adskiller sig fra både fusion og kompartmentalisering på den måde, at sidstnævnte to former vedrører ændringsprocessen i det kollektive kulturelle system, mens bikulturalismen refererer til en social proces, som gør det muligt for individer at deltage på skift i både det ene og det andet kulturelle system. Udviklingen af bikulturalisme beror dels på muligheden for socialisering til begge kulturelle systemer og dels på muligheden for vedvarende at agere i begge. Adfærd af denne type kan fx iagttages blandt amerikanske indianere, som opfører sig i overensstemmelse med 'hvide' adfærds-koder i nogle sammenhænge, mens de i andre skifter til 'indiansk' væremåde (Spicer 1961:535-7; se også Voget 1975:736-8). Identifikationen af denne bikulturalisme som en kulturel nyskabelse reflekterer begyndelsen til et brud – som endnu ikke formuleres eksplicit som sådan – hos Spicer og de øvrige i den lille gruppe med det rigide begreb om kultur som et autonomt system, der havde karakteriseret de forudgående akkulturationsstudier.

Gruppens sammenlignende undersøgelser havde, som vi har set, gjort det klart, at udfaldet af et kulturmøde primært beror på arten af kontaktsituation og de processer, den afstedkommer. Mere præcist er det dominansforholdet og den måde, det effektueres på, der er det centrale for forståelsen af kulturmødet. Kulturernes beskaffenhed er kun i mindre grad afgørende for, hvordan tilpasningen kommer til at forløbe. For Spicer selv blev ideen om *contact community* grundlaget for det monumentale værk (609 sider) om Spaniens, Mexicos og USA's indvirkninger på indianerne i Sydvesten gennem mere end 400 år (1533-1960), som han udgav i 1962 under titlen *Cycles of Conquest* (Spicer 1970). Her var tale om en syntetiserende fremstilling af store mængder af historisk og etnografisk information, dels om områdets mange og vidt forskellige indianske befolkninger og dels om de historiske begivenheder, som havde udspillet sig under de skiftende koloniregimer. Spicer ønskede at kortlægge variationerne i indianernes respons på Kulturmødet og se, hvordan deres Kulturer havde ændret sig i forhold til de forskellige arter af påvirkninger. Hans grundtanke var således ikke ny i forhold til de intentioner, der var blevet formuleret i memorandummet om akkulturation i 1936. Men hans fremgangsmåde, og ikke mindst den systematik, hvormed han inddrog historiske begivenheder og sammenlignede historiske forløb, var nyskabende i hans egen samtid.

I de amerikanske akkulturationsstudier havde fokus således gradvist flyttet sig fra Kultur og Kulturbeskrivelse til kortlægning af processerne i kontaktsituationen over tid. Man begyndte at operere med netværksanalyser og med sociale, kulturelle og politiske processer som analytiske felter. Disse skift var ikke særegne for akkulturationsstudierne alene. Tilsvarende reorientering mod ændringer og

processer med en dertil knyttet søgen efter nye begreber ses i flere andre af tidens antropologiske studier, herunder hos nytænkerne forbundet med den såkaldte Manchester-skole i England, neoevolutionisterne i USA eller Fredrik Barth i Norge (Eriksen & Nielsen 2002:127-32; Voget 1975). Ingen af disse ny antropologiske tilgange tog imidlertid spørgsmålet om magt og dominansforhold til sig som analytisk fokusfelt. Behovet for at forstå magtforholds betydning for sociale og kulturelle ændringer blev på den måde noget, akkulturationsstudierne var relativt alene om at forsøge at håndtere. Spørgsmålet havde vist sig vanskeligt at arbejde med inden for kulturbegrebets rammer, og i årtierne omkring afkoloniseringen af Europas oversøiske kolonier blev det andre analytiske retninger end den, akkulturationsforskningen kunne tilbyde, som kom til at tegne begrebsliggørelsen af dominans og magtforhold i verden og i lokalsamfundene (se herom i Gledhill 1994).

Resultater - kulturmøde som magtforhold og dominansproblematik

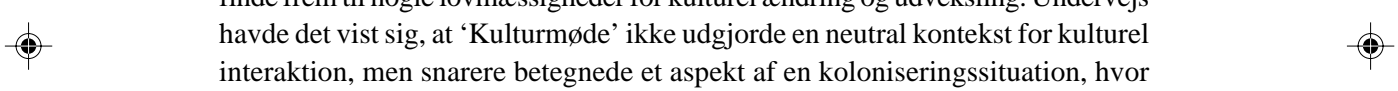

Ud over opmærksomheden på dominansforholdet og det problematiske i at se Kultur som et selvstyrende system signalerede akkulturationsstudierne på sæt og vis et brud med ideen om, at antropologi var identisk med studier af primitive folk. Mange akkulturationsstudier handlede lige så meget om moderniseringsprocesser, som de handlede om kulturændring blandt eksotiske indfødte. Mange af dem var som tidligere nævnt drevet af en idé om, at man ved at kortlægge lov-mæssighederne i disse processer kunne medvirke til konstruktiv planlægning og udvikling i samfund, man anså som tilbagestående. Derved håbede man at kunne forebygge, at alvorlige konflikter blev skabt. Linton var således allerede i 1940 nået til den konklusion, at Vestens dominans i verden havde nået sit højdepunkt og fremover ville være for nedadgående. For at undgå, at farlige situationer skulle opstå, ville det være nødvendigt at udvikle ny forvaltningsteknikker baseret på eksakt viden og neutrale objektive vurderinger (Linton 1963:vii).

Ikke alle akkulturationsforskere var glade for koblingen mellem akkulturationsstudier og anvendt forskning, al den stund deres ambition gik i retning af teori-udvikling mere end praktisk anvendelse. Herskovits noterer således, at spørgsmålet om praktisk anvendelse af antropologisk viden er vigtigt, men i samme åndedrag tilføjer han, at „det ikke desto mindre er sandt, at når praktiske resultater bliver gjort til formålet for studierne, så mangler der som regel også en sans for det historiske perspektiv“ (1958:30). Yderligere konstaterer han, at et andet og mere alvorligt problem forbundet med fokuseringen på anvendt antropologi, er en hang til etnocentrisme, som forbliver intakt i det omfang, studierne koncentrerer

ensidigt på 'de andre' som mål for ændringer. På den måde bliver der sjældent anledning til at nå frem til ny indsigt, som kan rokke ved taget-for-givne normer, adfærd og forståelser i forskerens egen kultur og måske minimere konflikterne i kontaktsituationen (op.cit. 29-32). Denne mulighed for at komme til at se ud over egen kulturelt betinget forståelseshorisont var for Herskovits og mange andre den komparative videnskabeligheds adelsmærke. Ironisk nok var netop ambitionen om indsigt i det fremmede – og i sig selv via det fremmede, den konventionelle antropologis *raison d'être* – samtidig begrundelsen for, at mange etnografiske undersøgelser helt eller delvis undlod at medtænke det (koloni)historiske perspektiv. Det var jo de eksotiske 'andre', forstået som 'rene' produkter (Clifford 1988), man havde været interesseret i at vide noget om, og i den forbindelse havde indflydelse fra Vesten alene været at anse for uvedkommende støj, som den videnskabelige analyse måtte se bort fra.¹⁶ Dette fravalg – på hvilket den antropologiske selvopfattelse som videnskab var bygget – havde været befordrende for udviklingen af det relativistiske kulturbegreb og af begrebet om kultur som en enhed. Men det havde også vist sig at spænde ben for akkulturationsforskningens bestræbelser på at skabe en klar fokus på konflikt- og ændringsprocesser.

De amerikanske akkulturationsstudier havde gjort et målrettet forsøg på at finde frem til nogle lovmæssigheder for kulturel ændring og udveksling. Undervejs havde det vist sig, at 'Kultur møde' ikke udgjorde en neutral kontekst for kulturel interaktion, men snarere betegnede et aspekt af en koloniseringsituation, hvor den ene part i forholdet ('Vesten') systematisk var dominerende i forhold til den anden part ('resten', de 'andre'). 'Kultur møde' som et alment kulturudvekslingsfænomen i klassisk diffusionistisk forstand var med andre ord skrevet om som mere eller mindre påtvungen kulturændring og skrevet ind i det 20. århundredes politisk-økonomiske realitet som en dominansproblematik, om hvilken særlig viden skulle opbygges. I det omfang fokus efterhånden rettedes mod ændring og proces, blev det tydeligt, at kolonihistorien, staten, offentlige forvaltningsmåder, økonomiske interesser og politiske tiltag betyder meget for måden, hvorpå Kulturer formes og omformes og forbinder sig med hinanden. Denne erkendelse – som ikke havde været den, man søgte, da man i 1936 programsatte akkulturationsstudierne – voksede faktisk ud af de komparative analyser, programmet affødte. Da man gjorde resultaterne op i begyndelsen af 1960'erne, råbte de på en radikal nytænkning, som ikke alle var parate til. Nogle søgte krampagtigt at holde fast i 'Kultur' som et relativistisk enhedsbegreb, om end det i praksis havde vist sig vanskeligt at arbejde med og egentlig – retrospektivt – udgjorde en metodologisk dødvægt snarere end et analytisk redskab med væsentlig forklaringsværdi. Andre som fx Steward og Redfield søgte nye veje, som førte bort fra akkulturationskonceptet og kultur mødestudierne, som de forudgående var blevet defineret.

Julian H. Steward (1902-72), som siden blev kendt for at have udviklet kulturøkologien som metode i antropologien,¹⁷ fandt eksempelvis assimilationskonceptet helt utilstrækkeligt, i og med at det rummede en idé om ændring som en kumulativ effekt af indoptagelsen af fremmede kulturelementer. Men ændringer sker ikke på den måde; det er noget helt andet, der foregår, mente han (1977:317-8). I sit biografiske essay om Steward fra 1981 konstaterer Robert Murphy, at Steward faktisk udviklede de begreber om forskellige niveauer af sociokulturel integration, som han blev så berømt for, som midler til at tackle studiet af akkulturation (Murphy 1981:200).¹⁸ I Stewards perspektiv var det således ikke 'møde' mellem kulturelle forståelseshorisonter, det handlede om, men tilpasning mellem systemer på den stærke parts præmisser. Som Steward så det, var end ikke den begrebslige skelnen mellem styret og ikke-styret kontakt analytisk givtig, al den stund koloniale forsøg på at styre de koloniserede hyppigt havde vist sig at føre til helt modsatte resultater af, hvad man havde haft til hensigt (Steward & Murphy 1977:303-4). Han bemærkede syrligt, at studier som Spicers *Cycles of Conquest* var det nærmeste, man kom på en forståelse af kulturmødernes forskelligartede dynamik inden for akkulturationsstudiernes paradigme (op.cit. 299-300). Julian Stewards arbejde udgør måske et af de klareste eksempler på, at akkulturationsstudierne nok i virkeligheden spillede en rolle bag flere arter af kreativ nytænkning, end man har haft øje for i eftertiden. Her var akkulturationsstudierne nemlig ikke blot gået af mode; de var også i visse kredse faldet ganske i unåde, efterhånden som de sene 60'eres studenter- og andre oprør satte ind, og den undertone af tagen Vestens kulturelle dominans for givet, som havde ligget implicit i akkulturationskonceptet, for alvor begyndte at skurre i manges ører.

Genlæsningen af litteraturen synes at pege på, at akkulturationsstudiernes vigtigste landvindinger, som de aldrig selv klart formulerede eller var enige om, var opdagelsen af 1) at kulturbegrebet som enhedsforestilling var af begrænset værdi som analytisk redskab; 2) at perspektivet på 'kulturmøde' meget let blev skævt i og med, at det var svært at erkende dets kontekst som et dominansforhold, forskeren selv var del af; samtidig med at 3) dominansforholdet i empirisk forstand var rammen om den største variation af ændringer og derfor et felt, som krævede flere og mere intense undersøgelser, noget som rent analytisk var vanskeligt, så længe dominansforholdet forblev ikke-begrebsat (se blandt andet Spicer 1961:524). Den historie og kontekst, som forskerne selv var del af, var blevet pinligt tydelig ikke blot som en teknologisk overlegen Kultur, men som en dominerende struktur, der tilfældigt eller bevidst tilstræbt var afgørende, og undertiden ødelæggende, for 'de andres' liv og muligheder. Tydeliggørelsen af dette blev på en måde akkulturationsstudiernes undergang. Hvis interessen for samspillet mellem folk med forskellige kulturel baggrund, 'dem og os', Vesten og

‘resten’, skulle føres videre, måtte nye begreber på banen, begreber – eller snarere hele paradigmer – som systematisk kunne medtænke dominansforholdet i dets varierende specificiteter.

Retrospektivt ser det således ud til, at akkulturationsstudierne først og fremmest knækkede nakken på problemet med at håndtere dominansforholdet inden for det kultur mødeparadigme, de arbejdede med. Det mødekoncept, der var på spil, indebar en forestilling om, at parterne i mødet var lige. ‘Kulturer’ var jo på forhånd defineret som lige, dvs. i princippet lige ‘gode’ på hver deres præmisser. Denne ideale anskuelse af subjekterne betød, at mødet mellem dem måtte forstås som et møde mellem ligestillede. Kultur mødeparadigmet genererede med andre ord en blind plet, som i første omgang betød, at man havde vanskeligt ved at få øje på dominansforholdet. I og med at det forblev usynligt, var det i analytisk forstand et forhold, man tog for givet. Da de sammenlignende analyser af de empiriske cases efterhånden gjorde en nærmere specificering af dominans-relationerne påkrævet, viste det sig begrebsligt svært håndterbart. Som faktor i den kulturelle ændringsdynamik, man ville kortlægge, forblev dominansforholdet som en hund i et spil kegler.

Det lykkedes akkulturationsstudierne at formulere et stort anlagt program i 1930’erne for siden, i løbet af de næste tredive år, at fuse ud og mod slutningen af 1960’erne relativt upåagtet forsvinde ud af billedet som et særligt antropologisk forskningsfelt, om end selve akkulturationstanken naturligvis fortsat findes. Akkulturationsstudierne gik i sig selv i en sådan grad, at de knap nok figurerer som en ‘skole’ eller en forskningstradition i nyere teoriehistoriske fremstillinger af antropologiens udvikling.¹⁹ Akkulturationsstudiernes eftermæle udgøres således primært af imponerende hyldemeter monografiske studier omkring forskellige arter af kultur mødefænomener. Disse studier er hovedsagelig af beskrivende mere end teorigenererende karakter.

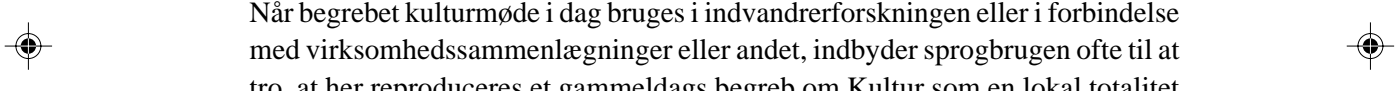
Når nogle af akkulturationsstudiernes foregangsmænd er kendte navne i eftertiden, forbindes de sjældent med akkulturationsstudierne, men med deres øvrige faglige specialer af regional eller teoretisk art. Det gælder således Robert Redfield (1897-1958), hvis undersøgelser i lokalsamfund på halvøen Yucatán i Mexico regnes blandt de første inden for antropologiens siden hen meget omfattende bondestudier, som dannede en egen ‘skole’ på feltet. Noget tilsvarende kom til at gælde for de to andre herrer bag det oprindelige memorandum om akkulturationsstudier. Melville J. Herskovits (1895-1963) blev i eftertiden mest kendt som pioner inden for Afrikaforskningen, og Ralph Lintons (1883-1953) navn er primært knyttet til culture-and-personality-skolen. Atter andre, som også blev store navne – af grunde, der intet havde med akkulturationsforskningen at gøre – leverede vigtige indlæg eksplicit fokuseret på kultur mødeproblematik i form af artikler,

som siden blev klassikere i antropologien. Det gælder fx Gregory Batesons „Culture Contact and Schismogenesis“ fra 1935, skrevet som et kritisk respons på det berømte memorandum om akkulturationsstudier (Bateson 1972) og Robert F. Murphy og Julian Stewards sammenlignende studie i akkulturationsprocesser i Amazonas og Canada „Tappers and Trappers: Parallel Process in Acculturation“ fra 1956.

Man kan stadig se ordet akkulturation brugt i nogenlunde den betydning, akkulturationsforskerne gav det. Seymour-Smiths antropologiske opslagsværk fra 1986 forklarer akkulturation som „tilpasning og forandring i kulturkontakt“. I det rigtige interessefelt oftest mod problemer med *forvaltningen* af forskelle i varierende arter af møder (indvandrerspørgsmål, virksomhedsfusioner etc.), hvor ‘noget’ skal kalibreres for at kunne samvirke optimalt. Her forskubbes fokus fra den eftersøgning af ændringsprocessernes dynamik, som var akkulturationsstudiernes ærinde, til den art anvendt forskning, som også altid var del af projektet.

Gensyn med kulturmødekonceptet: gammel vin på nye flasker eller ...?

Når begrebet kulturmøde i dag bruges i indvandrerforskningen eller i forbindelse med virksomhedssammenlægninger eller andet, indbyder sprogbrugen ofte til at tro, at her reproduceres et gammeldags begreb om Kultur som en lokal totalitet af vaner, tanker og måder at agere på, som hører bestemte folk til (se også Fink 1988). Hvis det er *Kulturer*, der mødes, bliver det – set fra et analytisk perspektiv – et problem, at kultur for at kunne mødes med kultur logisk set må indebære både enhed og agens som centrale aspekter ved sin indholdsdefinition. Derved kommer man til at hypostasere og personificere kulturbegrebet på måder, som allerede var blevet grundigt kritiseret, *inden* det blev moderne (igen) at hæfte ‘kulturmøde’ på alle håndfænomener, der implicerer forskelle. Men kulturmøde refererer samtidig – eller måske i højere grad – til situationer, hvor ‘noget’ kommer til syne og fordrer benævnelse, fx som kultur. Kulturmøde bliver her til en metafor for en kognitiv proces hos iagttageren af noget fremmed. Når ordet kulturmøde overhovedet synes anvendeligt, kan det således hænge sammen med, at kultur også kan bruges om et perspektiv, iagttageren eller forskeren lægger på et givet undersøgelsesområde, således at grænser omkring adfærdsnormer og forståelsehorisonter bliver åbenbare. Analytisk bliver kultur her en implikation af en given iagttagelsesstrategi (Hastrup 1995). Set på den måde bliver kulturmøde ikke blot en *anledning* til udfordring og ændring af mentale betydningsstrukturer hos en eller begge parter i mødet, men en kognitiv proces i sig selv – om end oftest en tankeproces *om* den anden *hos* den ene (Veber 1994). Det betyder ikke, at

kultur mødestudier i (post)moderne forstand alene vedrører studier af andetheds-konstruktioner. Det betyder, at der i flere henseender sættes ny fokus på betingelserne for aktørers handling og på kultur som kollektivt betydningssystem (Veber 1998). Samtidig afspejler mylderet af ny terminologi (kulturel kreolisering, hybriditet, multikulturalisme, interkulturalitet (Hannerz 1992; Bhabha 1994; Werbner 1997; Friedman 1990, 1994; Fuller 2003)) forsøg på at finde nye begreber og analysestrategier, der kan reflektere såvel brudflader som livskraftige sammenhænge, ikke blot historisk, men også i den aktuelle mangel på binding og integration mellem delfelter, som synes tydelig, efter at verden er kommet til syne som en fragmenteret uorden affødt af globale omkalfattringer af tidligere ordener (se fx Veber 1991, 1996). Det ligger uden for denne teksts rammer at redegøre detaljeret for denne udvikling (men se fx Friedman 1997, 2000; Trouillot 2003).

Det korte af det lange er, at nytænkning ikke afstedkommes alene ved at lancere nye ord, eller for den sags skyld genbruge gamle, hvis indholdet blot viderefører kultur-og-møde-tænkningen fra de tidlige akkulturationsstudiers tid uden at medtænke den kritik og selvkritik, de genererede. Konflikter i samspillet mellem forskellige størrelser – mennesker, samfund, sædvaner, selvfølgeligheder, forståelsesrammer – som er det, det hele handler om, reduceres alt for let til fortællinger om, hvordan mindretal „med tiden [vil] justere deres kultur“ afhængigt af det omgivende (dominerende) samfund og af den enkeltes sociale og økonomiske ressourcer, som det eksempelvis hedder i en nyere grundbog i geografi på gymnasieniveau (Rosted & Ehlers 2000:260). Givet denne art forkortede forståelse af kultur mødets dynamik bliver tolkningen af de konflikter, der opstår, til en fortælling om, at mindretallet ikke var gode nok til at 'justere' og tilpasse sig, hvorfor de logisk set også selv er årsag til konflikterne, små og store, omkring deres tilstedeværelse som 'anden kultur'. At flertallet, eller den dominerende part, aktivt agerer på måder, der opretholder en skævhed i forhold til magten og muligheden for justering, og derfor måske selv er storleverandører af mulige konflikter, således som Linton havde advaret mod i 1940, glemmes i forbifarten. Thi denne parts adfærd og kultur er jo 'naturlig'! Den tages for givet og fordrer ikke justering – synes tavshedens implicite budskab at sige. Derfor er tiden måske inde til at hente de gamle akkulturationsstudier ud af mølposernes glemsel og finde deres ledetråde for, hvordan iagttagelser af kulturelle ændringer reflekterer interkulturelle positioneringer over tid i en kamp om magten og meningen i et fælles univers. Det gælder ikke mindst i en tid, hvor kultur mere tydeligt end nogensinde gøres til en politisk ressource i et stadig mere rått univers, hvor magten har mistet sit ansigt, og fundamentalister i alle hånde afskygninger har travlt med at male hinanden op mod væggen, mens spin-industrien vokser sig tyk på at skabe nysprog, der kannibalisierer alle kulturelle betydninger, som *betød* noget.

Noter

1. Franz Boas (1858-1942) var født i Tyskland af jødiske forældre og udvandrede i 1886 til USA. Han havde en tysk doktorgrad i geografi fra Kiel. Som professor i antropologi ved Columbia University fra 1896 til 1936 blev Boas den, som udviklede amerikansk antropologi til en professionel akademisk disciplin (se fx Lesser 1981; Stocking 1982, kap. 11).
2. Antropologien har siden opgivet det kulturrelativistiske paradigme og hele det kulturbegreb, der er forbundet med det. Men det er en anden historie, som ikke skal diskuteres her (for et bud på kulturbegrebets omskiftelseshistorie, se fx Hastrup 1999).
3. Tidlige beskrivelser af fænomener, som fremkom i konfliktforhold mellem befolkninger med forskellig kulturel baggrund, blev ikke forstået som 'kulturmødestudier' i samtiden. Det er eftertidens faghistorikere, som udnævner fx James Mooneys berømte beskrivelse af Ådedansen (Ghost Dance) blandt nordamerikanske prærieindianere sidst i 1800-tallet (Mooney 1896) til akkulturationsstudiernes startskud (Hultkrantz 1983:106). Den autodidakte feltetnolog J. Mooney var ikke bekendt med denne terminologi.
4. I England var et program til studiet af *culture contact* blevet oprettet i 1931 på det Internationale Institut for Afrikanske Sprog og Kulturer, som var blevet grundlagt i 1926. Takket være Bronislaw Malinowskis talent for at tiltrække privat finansiering tilflød der instituttet store bevillinger fra Rockefeller Foundation. Ideen var at forbinde forskning og praktisk anvendelse af etnografisk viden i koloniadministrationen (Kuklick 1997:344-5).
5. Johannes Nicolaisen (1921-1980) blev professor i antropologi, efter at faget i 1963 var blevet oprettet som selvstændigt universitetsfag i Danmark. På den tid hed studiet 'etnologi'. Navnet ændredes siden til 'antropologi' for at synkronisere terminologien med den, som var blevet gængs i engelsksprogede fagmiljøer.
6. Akkulturationsstudierne er naturligvis ikke de eneste, som eksplicit har arbejdet med møder mellem mennesker med forskellig kulturel baggrund. Fra 1980'erne og frem har udforskningen af rejse litteratur fx udviklet sig til en egen genre på feltet og har leveret vigtig historisk indsigt i sådanne møders interaktive dynamikker (se fx Clifford 1997; Harbsmeier 1994, 2005; Pratt 1986; Veber 1992).
7. En fuldstændig afsøgning af akkulturationslitteraturen, som er meget omfattende og mestendels består af deskriptive monografier og case-studies, vil fordrer et selvstændigt flerårigt projekt, hvilket ligger helt uden for denne artikels rammer. Fremstillingen her er baseret på syntetiserende artikler og essays fra forskere, som har stået centralt i akkulturationsstudierne. Det kan ikke udelukkes, at et bredt survey over større dele af litteraturen ville nå frem til andre konklusioner end denne forfatters.
8. „Memorandum for the Study of Acculturation“ findes også genoptrykt i *Selected Papers from the American Anthropologist*, 1921-1945, G. Stocking, Jr., ed. Washington D.C. 1976.
9. Herskovits skriver om Haiti, at „... vedvarende kontakt mellem franskmænd og afrikanere resulterede i en århundredelang konsolidering af traditioner ...“ og at „... den haitianske kulturs samlede kode kan på grund af dens duale natur ses med den største klarhed i dens nutidige hybridform ...“ (1937:263; min oversættelse, HV).
10. Den såkaldte 'culture and personality-skole' udvikledes i USA i 1930'erne af Boas' elever Ruth Benedict, Margaret Mead og flere andre. Man anså kulturelle konfigurationer – dvs. konglomerater af betydningsstrukturer og materielle og sociale træk – som en art psykologiske enheder eller kollektive personlighedstyper, som karakteriserede hele kulturer. Empirisk søgte man at nærme sig dem gennem studier af børneopdragelse. (For en hurtig introduktion, se Eriksen & Nielsen 2002:100-3). Denne tilgang har været udsat for voldsom kritik (se fx Harris 1969:393-463) og har i dag meget få tilhængere i antropologien.

11. John Collier (1884-1968) er især kendt som reformator inden for amerikansk administration af landets indianske befolkninger. I sine unge år var han engageret i at forbedre forholdene for fattige indvandrere og migrantarbejdere. Collier var Commissioner of Indian Affairs 1933-45 (Washburn 1988:632-3).
12. Philleo Nash (1910-1987) var den eneste antropolog nogensinde, som kom til at indtage posten som commissioner, den højeste administrative post i det amerikanske Bureau of Indian Affairs. Han arbejdede ihærdigt til fordel for indianerne. Siden hans tid har embedet som commissioner været beklædt af personer af indiansk herkomst (Washburn 1988:672).
13. Sociologi var blevet oprettet som universitetsfag i Chicago i 1892 som det første af sin art i USA. Antropologi og sociologi hørte frem til 1930 sammen i et fælles institut, hvor Robert E. Park stod i spidsen for sociologidelen. Robert Redfield var dekan for universitetets samfundsvidenskabelige fag 1934-46 og var i øvrigt gift med Parks datter. Ideen om det 'rurale-urbane-kontinuum' var blevet lanceret i 1921 af Sorokin og Zimmerman, som med en evolutionistisk anvendelse af Tönnies' begrebspaar (gemeinschaft-gesellschaft) reducerede disse transhistoriske normaltyper til henholdsvis en rural og en urban sociologi (se herom hos Falk 2000:66-67). Om Redfield, se kapitel 8 i Silverman (1981).
14. Edward H. Spicer, Edward P. Dozier, Edward M. Bruner, Evon Z. Vogt, David French, Helen Codere.
15. Halvdelen af de grupper, som indgik i undersøgelsen, fandtes i Sydvesten, som havde været under spansk kolonihærdomme siden begyndelsen af 1600-tallet for efterfølgende at høre under Mexico, indtil amerikanerne i 1840'erne tiltog sig kontrollen med regionen.
16. Antropologien søgte her at lægge sig efter en naturvidenskabelig model for videnskabelighed, hvor objektet undersøges under kontrollerede former, dvs. hvor forhold, der defineres som objektet uvedkommende, anses som forstyrrende og derfor holdes ude af betragtning.
17. Steward så sociale systemer som tilpasningsformer i forhold til de naturlige omgivelser og givne teknologiske betingelser. Ideen om multilineær evolution blev også udformet af Steward. Han redigerede det monumentale syvbindsværk *Handbook of South American Indians*, som udkom i perioden 1946-50.
18. Robert Murphy var elev af Steward, mens denne var ansat ved Columbia University i New York (1946-52) og fulgte siden Steward til University of Illinois som forskningsassistent. Murphy havde tidligere, i en kommentar til genoptrykket af artiklen om „Tappers and Trappers“ i den samling af Stewards essays om social ændring, som blev udgivet efter Stewards død, givet udtryk for, at artiklen i sin tid var blevet skrevet for at eksemplificere en metode inden for kulturøkologien og den multilineære evolution (se Steward & Murphy 1977). De to udtalelser er ikke nødvendigvis modstridende.
19. De eneste faghistorier, jeg har kunnet finde, som eksplicit redegør for akkulturationsstudierne, er Fred W. Vogets nu sjældent brugte *A History of Ethnology* fra 1975 og Honigmans *The Development of Anthropological Ideas* fra 1976.

Litteratur

- Barnett, Homer G.
1953 Innovation. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Bateson, Gregory
1972 Culture Contact and Schismogenesis. I: Gregory Bateson: Steps to an Ecology of Mind. Pp. 61-72. Northvale, NJ: Jason Aronson Inc.

- Bhabha, Homi
1994 The Location of Culture. New York: Routledge.
- Broom, Leonard, Bernard J. Siegel, Evon Z. Vogt & James B. Watson
1954 Acculturation: An Exploratory Formulation. *American Anthropologist* 56:973-1002.
- Clifford, James
1988 The Predicament of Culture. *Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art* Cambridge: Harvard University Press.
1997 Routes. *Travel and Translation in the Late Twentieth Century*. Cambridge: Harvard University Press.
- Clifford, James & George E. Marcus (eds.)
1986 Writing Culture. *The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.
- Eriksen, Thomas Hylland & Finn Sivert Nielsen
2002 Til verdens ende og tilbake. *Antropologiens historie*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Falk, Jørn
2000 Ferdinand Tönnies. I: Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.): *Klassisk og moderne samfundsteori*. S. 57-68. København: Hans Reitzels Forlag.
- Fink, Hans
1988 Kulturen og det ubetinget absolutte. *Kultur, kulturbegreb og kulturel relativisme II*. I: Hans Hauge & Henrik Horstbøll (red.): *Kulturbegrebets kulturhistorie*. S. 140-54. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Friedman, Jonathan
1990 Narcissism, Roots and Postmodernity: The Constitution of Selfhood in the Global Crisis. SMS report no. 11. Department of Sociology. Lund: University of Lund. (også publiceret i Scott Lash & J. Friedman (eds.): *Modernity and Identity*. Oxford: Blackwell.
1994 Cultural Identity and Global Process. London: Sage.
1997 Global Crises, the Struggle for Cultural Identity and Intellectual Porkbarrelling: Cosmopolitans versus Locals, Ethnics and Nationals in an Era of Dehegemonisation. I: Pnina Werbner & Tariq Modood (eds.): *Debating Cultural Hybridity. MultiCultural Identities and the Politics of Anti-Racism*. Pp. 70-89. London: Zed Books.
2000 Indigenous Struggles and the Discreet Charm of the Bourgeoisie. I: Henk Driessen & Ton Otto (eds.): *Perplexities of Identification. Anthropological Studies in Cultural Differentiation and the Use of Resources*. Pp. 141-63. Århus: Aarhus University Press.
- Fuller, Norma (ed.)
2003 Interculturalidad y Política: Desafíos y Posibilidades. Lima: Red Para el Desarrollo de las Ciencias Sociales en el Perú.
- Gledhill, John
1994 Power and its Disguises. *Anthropological Perspectives on Politics*. London: Pluto Press.
- Hannerz, Ulf
1992 Cultural Complexity. *Studies in the Social Organization of Meaning*. New York: Columbia University Press.

- Harbsmeier, Michael
 1994 Kvindernes paradisi, mændenes skærsild og hestenes helvede – om udvikling, kultur og civilisation set med ægyptiske øjne. *Den Jyske Historiker* 66:90-105.
- 2005 Europa som skuespil. Om nogle afrikanske rejseerfaringer i 1800-tallet. I: L. Andersen, P. Duedahl & L.N. Kallestrup (eds.): *De måske udstødte. Historiens marginale eksistenser*. Ålborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Harris, Marvin
 1969 *The Rise of Anthropological Theory. A History of Theories of Culture*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Hastrup, Kirsten
 1995 *A Passage to Anthropology. Between Experience and Theory*. London: Routledge.
- 1999 *Viljen til viden. En humanistisk grundbog*. København: Gyldendal.
- Herskovits, Melville J.
 1937 *The Significance of the Study of Acculturation for Anthropology*. *American Anthropologist* 39:259-64.
- 1958 *Acculturation. The Study of Culture Contact*. Gloucester, MA.
- Honigmann, John J.
 1976 *The Development of Anthropological Ideas*. Homewood, IL: The Dorsey Press.
- Hultkrantz, Åke
 1983 *The Study of American Indian Religions*. New York: The Crossroad Publ. Co. & Scholars Press. Chico, Ca.
- Keesing, Roger M.
 1987 *Anthropology as Interpretive Quest*. *Current Anthropology* 28:161-76.
- Kuklick, Henrika
 1997 *Malinowski, Bronislaw*. I: Alan Barnard & Jonathan Spencer (eds.): *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Pp. 343-6. London: Routledge.
- Lesser, Alexander
 1981 *Franz Boas*. I: Sydel Silverman (ed.): *Totems and Teachers. Perspectives on the History of Anthropology*. Pp. 1-33. New York: Columbia University Press.
- Linton, Ralph (ed.)
 1963 [1940] *Acculturation in Seven American Indian Tribes*. Gloucester, MA: Peter Smith.
- Mooney, James
 1896 *The Ghost-Dance Religion and the Sioux Outbreak of 1890*. Washington: Fourteenth Annual Report of the Bureau of American Ethnology.
- Murphy, Robert F.
 1981 *Julian Steward*. I: Sydel Silverman (ed.): *Totems and Teachers. Perspectives on the History of Anthropology*. Pp. 171-206. New York: Columbia University Press.
- Murphy, Robert F. & Julian H. Steward
 1956 *Tappers and Trappers: Parallel Processes in Acculturation*. *Economic Development and Cultural Change* 4:335-55.

- Nash, Philleo
 1973 Applied Anthropology and the Concept of 'Guided Acculturation' in Indian Administration. I: Philleo Nash: Anthropology and the American Indian. A Symposium. Pp. 23-34. San Francisco: The Indian Historian Press.
- 1988 Twentieth-Century United States Government Agencies. I: Wilcomb Washburn (ed.): Handbook of North American Indians. Vol. 4. Pp. 264-75. Washington: Smithsonian Institution.
- Nicolaisen, Johannes
 1963 Primitiv kultur. Nogle hovedtræk af etnologiens historie. København: Munksgaard.
- Pratt, Mary Louise
 1986 Fieldwork in Common Places. I: James Clifford & George Marcus (eds.): Writing Culture. Pp. 27-50. Berkeley: University of California Press.
- Redfield, Robert
 1941 The Folk Culture of Yucatán. Chicago: University of Chicago Press.
- Redfield, R., Ralph Linton & Melville J. Herskovits
 1936 Memorandum for the Study of Acculturation. American Anthropologist 38.
- Rosted, Ellen & Pernille Ehlers
 2000 Kultur og identitet. I: Jens Dolin, Pernille Ehlers & Søren Poulsen (red.): Geografiske verdensbilleder. S. 248-73. København: Gyldendal Uddannelse.
- Seymour-Smith, Charlotte
 1986 Macmillan Dictionary of Anthropology. London: The Macmillan Press.
- Silverman, Sydel (ed.)
 1981 Totems and Teachers. Perspectives on the History of Anthropology. New York: Columbia University Press.
- Spicer, Edward H.
 1961 Types of Contact and Processes of Change. I: Edward H. Spicer (ed.): Perspectives in American Indian Culture Change. Pp. 517-44. University of Chicago Press.
- 1970 [1962] Cycles of Conquest. The Impact of Spain, Mexico, and the United States on the Indians of the Southwest, 1533-1960. Tucson: University of Arizona Press.
- Steward, Jane C. & Robert F. Murphy (eds.)
 1977 Evolution and Ecology. Essays on Social Transformation by Julian H. Steward. Urbana: University of Illinois Press.
- Stocking, George W., Jr.
 1982 [1968] Race, Culture, and Evolution: Essays in the History of Anthropology. Chicago: University of Chicago Press.
- Trouillot, Michel-Rolph
 2003 Global Transformations. Anthropology and the Modern World. New York: Palgrave Macmillan.
- Veber, Hanne
 1991 Amazon-indiansk Politik. At tale når man ingen stemme har. Den Ny Verden 24(4):9-27. Copenhagen: Centre for Development Research.
- 1992 Kulturmødets dialektik. Cabeza de Vaca i Texas og Florida 1528-36. Den Jyske Historiker 60:16-36.

-
-
-
- 1994 At se den anden – fra etnohistorie til antropologikritik. *Den Jyske Historiker* 66:79-89.
- 1996 Indfødte folk og kultur. Moderne billeder og bevidste identiteter. *Tidsskriftet Antropologi* 32:57-68.
- 1998 The Salt of the Montaña. Interpreting Indigenous Activism in the Rain Forest. *Cultural Anthropology* 13(3):382-413.

Voget, Fred W.

- 1975 A History of Ethnology. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Wagner, Roy

- 1981 The Invention of Culture. Revised and Expanded Edition. Chicago: The University of Chicago Press.

Washburn, Wilcomb E. (ed.)

- 1988 Handbook of North American Indians. Vol. 4. History of Indian-White Relations. Washington: Smithsonian Institution.

Werbner, Pnina

- 1997 Introduction: The Dialectics of Cultural Hybridity. I: Pnina Werbner & Tariq Modood (eds.): *Debating Cultural Hybridity. MultiCultural Identities and the Politics of Anti-Racism*. Pp. 1-26. London: Zed Books.